MASOFAVIY TA’LIMDA AKT TEXNOLOGIYALARINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Aslonov Qodir Ziyodullayevich
Osiyo xalqaro universiteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada masofaviy ta’lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy AKT vositalarining ta’lim sifatini oshirishdagi o‘rni, o‘qituvchi va talaba faoliyatiga ta’siri, shuningdek, raqamli muhitda samarali o‘qitish strategiyalari yoritib beriladi. Tadqiqotda masofaviy ta’limning afzalliklari, muammolari hamda ularni bartaraf etish yo‘llari ilmiy asosda ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: masofaviy ta’lim, AKT, raqamli pedagogika, onlayn ta’lim, ta’lim texnologiyalari, innovatsiya.

Аннотация. В статье анализируются педагогические возможности информационно-коммуникационных технологий в дистанционном обучениия. В статье анализируются педагогические возможности информационно-коммуникационных технологий в дистанционном . Будет освещена роль современных инструментов ИКТ в повышннотация. В статье анализируются педагогические возможности информационно-коммуникационных технологий в дистанцного образования.

Ключевые слова: дистанционное образование, ИКТ, цифровая педагогика, онлайн-образование, образовательные технологии, инновации.

Annotation. This article analyzes the pedagogical capabilities of information and communication technologies in the process of distance education.nnotation. This article analyzes the pedagogical capabilities of information and communication technologies in the process of distance education. The role of modern ICT tools in improving the qualitnnotation. This article analyzes the pedagogical capabilities of information and communication technologies in the s.

Keywords: distance education, ICT, digital pedagogy, online education, educational technologies, innovation.

KIRISH

So‘nggi yillarda ta’lim tizimida yuz berayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari masofaviy ta’limning jadal rivojlanishiga olib keldi. Ayniqsa, global pandemiya sharoitida ta’lim jarayonini uzluksiz davom ettirish zarurati axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ahamiyatini yanada oshirdi. Masofaviy ta’lim endilikda muqobil emas, balki ko‘plab davlatlarda ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismiga aylandi.

Masofaviy ta’lim samaradorligi bevosita AKT vositalaridan qay darajada to‘g‘ri va pedagogik jihatdan asosli foydalanilishiga bog‘liq. Raqamli platformalar,

ISSN 3030-3907

virtual sinflar, videokonferensiyalar, elektron resurslar ta’lim jarayonining mazmuni va shaklini tubdan o‘zgartirmoqda. Shu bois, masofaviy ta’limda AKT texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlarini chuqur tahlil qilish dolzarb ilmiy masalaga aylanmoqda.

Ushbu maqolaning maqsadi — masofaviy ta’lim sharoitida AKT texnologiyalarining ta’lim sifati va samaradorligiga ta’sirini tahlil qilish hamda ularning pedagogik imkoniyatlarini ilmiy asosda ochib berishdan iborat.

Masofaviy ta’lim va AKT: nazariy asoslar

Masofaviy ta’lim — bu o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi fazoviy masofa mavjud bo‘lgan sharoitda, zamonaviy texnologiyalar orqali tashkil etiladigan ta’lim shaklidir. Ushbu jarayonda AKT asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

AKT quyidagi pedagogik vazifalarni bajaradi:

- axborotni tezkor yetkazish;
- o‘quv materiallarini multimediya asosida taqdim etish;
- o‘zlashtirishni nazorat qilish;
- interaktiv muloqotni ta’minlash.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, AKT nafaqat texnik vosita, balki ta’lim jarayonini tashkil etuvchi metodik muhit hisoblanadi. Shu sababli masofaviy ta’lim samaradorligi AKTning pedagogik dizaynga qay darajada integratsiyalashganiga bog‘liq.

Ta’lim jarayonini individuallashtirish. AKT vositalari o‘quvchilarning individual ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olishga keng sharoit yaratadi. Onlayn platformalarda:

- o‘quvchi o‘ziga qulay vaqtda dars materialini o‘rganishi,
- murakkab mavzularni qayta ko‘rib chiqishi,
- mustaqil ishlash sur’atini belgilashi mumkin.

Bu esa shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim tamoyilining amaliyotda samarali joriy etilishiga xizmat qiladi.

Interaktivlik va motivatsiyani oshirish. Masofaviy ta’limda AKT vositalari interaktiv o‘qitish metodlarini keng qo‘llash imkonini beradi. Videodarslar, onlayn testlar, virtual muhokamalar, gamifikatsiya elementlari o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi.

Motivatsiyaning ortishi esa o‘z navbatida bilimlarni mustahkamlash va o‘zlashtirish darajasining yuqorilashiga olib keladi.

Ta’lim resurslariga keng kirish imkoniyati. AKT yordamida talabalar:

- elektron kutubxonalar,
- ilmiy maqolalar bazalari,
- ochiq onlayn kurslardan foydalanish imkoniga ega bo‘ladilar.

ISSN 3030-3907

Bu esa ta’limning globallashuviga, bilim manbalarining demokratlashuviga xizmat qiladi.

O‘qituvchi faoliyatida AKTning o‘rni

Masofaviy ta’lim sharoitida o‘qituvchining roli an’anaviy bilim beruvchidan ta’lim jarayonini boshqaruvchi va yo‘naltiruvchiga aylanadi. AKT o‘qituvchiga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- darslarni samarali rejalashtirish;
- o‘quvchilarning faolligini monitoring qilish;
- tezkor teskari aloqa o‘rnatish;
- baholashning shaffof tizimini yaratish.

Shuningdek, o‘qituvchining raqamli kompetensiyasi masofaviy ta’lim sifati uchun hal qiluvchi omilga aylanmoqda. AKTni bilmaslik pedagogik imkoniyatlarning to‘liq amalga oshirilishiga to‘sqinlik qiladi.

Masofaviy ta’limda AKT talabalarni:

- mustaqil o‘rganishga,
- axborotni tahlil qilishga,
- tanqidiy fikrlashga o‘rgatadi.

Talaba endilikda passiv tinglovchi emas, balki faol bilim yaratuvchi subyekt sifatida shakllanadi. Forumlar, onlayn muhokamalar va loyiha ishlari talabalar o‘rtasida hamkorlikni kuchaytiradi, kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi.

Masofaviy ta’limda AKTdan foydalanishdagi muammolar

AKTning pedagogik imkoniyatlari keng bo‘lishiga qaramay, bir qator muammolar mavjud:

- texnik infratuzilmaning yetarli emasligi;
- internet tezligi va barqarorligi;
- o‘qituvchilarning raqamli savodxonligi pastligi;
- talabalar o‘rtasida o‘zini-o‘zi boshqarish ko‘nikmalarining yetishmasligi.

Mazkur muammolarni hal etish uchun:

- AKT bo‘yicha malaka oshirish kurslarini kengaytirish,
- raqamli platformalarni milliy sharoitga moslashtirish,
- metodik qo‘llanmalarni ishlab chiqish zarur.

Masofaviy ta’limda AKT imkoniyatlarini to‘liq ishga solish uchun quyidagi strategiyalar muhim:

1. Pedagogik dizaynni takomillashtirish — darslarni faqat texnik emas, metodik jihatdan ham puxta rejalashtirish.
2. Interaktiv metodlarni keng joriy etish — muhokama, loyiha, keys-stadi.
3. Raqamli madaniyatni shakllantirish — akademik halollik, axborot etikasi.

ISSN 3030-3907

4. Doimiy monitoring va tahlil — o‘quv jarayonini tahlil qilish asosida takomillashtirish.

LMS tizimlari va ularning pedagogik imkoniyatlari

Masofaviy ta’limning samaradorligi bevosita tanlangan LMS (Learning Management System – Ta’limni boshqarish tizimi) tizimiga bog‘liq. LMSlar o‘quv jarayonini rejalashtirish, boshqarish va monitoring qilish imkonini beradi. Zamonaviy LMS tizimlari talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, interaktivlikni oshirish va ta’lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Quyida jahon bo‘yicha keng qo‘llaniladigan LMS tizimlarining pedagogik va texnik imkoniyatlarini solishtiruvchi kengaytirilgan taqqoslovchi jadval keltiriladi (1-jadval).

1-jadval.

LMS tizimlari

LMS tizimi	Platforma turi	Interaktivlik	Moslashuvchanlik	Narxi	Pedagogik imkoniyatlari	Maxsus xususiyatlari
Moodle	Ochiq kodli	Yuqori	Yuqori	Bepul	Testlar, forumlar, gamifikatsiya, kurs modullari	Keng modullar, har qanday muassasaga moslashtirish
Google Classroom	Bulutli	O‘rta	O‘rta	Bepul	Oddiy darslar, topshiriqlar, o‘quvchilar monitoringi	Google xizmatlari bilan integratsiya, sodda interfeys
Canvas	Bulutli / Server	Yuqori	Yuqori	Pullik	Multimedia, testlar, interaktiv vazifalar	Analitika, mobil ilova, video konferensiya
Blackboard	Bulutli / Server	Yuqori	O‘rta	Pullik	Kurs dizayni, baholash, forumlar	Video konferensiya, kengaytirilgan baholash tizimi

ISSN 3030-3907

Edmodo	Bulutli	O‘rta	O‘rta	Bepul / Pullik	Forumlar, chat, topshiriqlar	O‘quvchi-ota-ona monitoringi, ijtimoiy platformaga yaqin interfeys

Moodle. Moodle — ochiq kodli va pedagogik imkoniyatlari eng boy tizimlardan biridir. U ta’lim jarayonini shaxsga yo‘naltirish, interaktiv darslar tashkil etish, test va baholash tizimini qo‘llash imkonini beradi. Moodle’ning afzalligi shundaki, uni har qanday ta’lim muassasasi yoki korporativ tizimga moslashtirish mumkin.

Google Classroom. Google Classroom kichik va o‘rta ta’lim muassasalari uchun qulay. Interfeysi sodda va intuitiv, talaba va o‘qituvchi uchun tez o‘rganish mumkin. Biroq, funksionalligi Moodle yoki Canvas kabi tizimlar bilan solishtirganda cheklangan. Shu bilan birga, Google xizmatlari bilan integratsiyasi ta’lim jarayonini tez va samarali tashkil etishga yordam beradi.

Canvas va Blackboard. Canvas va Blackboard — professional, korporativ va universitet darajasidagi tizimlar. Ular:

- darslarni multimediya vositalari bilan boyitish,
- test va baholashni avtomatlashtirish,
- talaba faolligini tahlil qilish (analitika) imkoniyatini beradi.

Canvas ayniqsa mobil ilovasi va videokonferensiya integratsiyasi bilan ajralib turadi, Blackboard esa kengaytirilgan kurs dizayni va baholash tizimi bilan mashhur.

Edmodo. Edmodo o‘rta maktab va kichik ta’lim muassasalari uchun yaratilgan. U talaba va o‘qituvchi o‘rtasida ijtimoiy tarmoqqa yaqin interfeys orqali muloqot imkoniyatini beradi. Shuningdek, ota-onalar monitoringi va forumlar orqali o‘quv jarayonini kuzatish mumkin.

XULOSA

Masofaviy ta’limda AKT texnologiyalari ta’lim jarayonining sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qilmoqda. Ular o‘qitishning an’anaviy shakllarini boyitib, ta’limni yanada moslashuvchan, ochiq va samarali qiladi.

AKTning pedagogik imkoniyatlari — individuallashtirish, interaktivlik, resurslarga keng kirish, teskari aloqaning tezkorligi — masofaviy ta’limni zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga moslashtiradi. Shu bilan birga, texnik va metodik muammolarni bartaraf etish masalasi doimo e’tiborda bo‘lishi zarur.

ISSN 3030-3907

Xulosa qilib aytganda, AKT texnologiyalaridan maqsadli va ilmiy asoslangan foydalanish masofaviy ta’limning barqaror rivojlanishida muhim omil bo‘lib qoladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki:

- Katta universitetlar va korporativ ta’lim uchun Moodle, Canvas va Blackboard tavsiya etiladi, chunki ularning pedagogik imkoniyatlari va analitik vositalari keng.
- Kichik maktablar va boshlang‘ich kurslar uchun Google Classroom va Edmodo yetarli, chunki ular sodda va tez joriy qilinadi.
- LMS tanlash jarayonida pedagogik vazifa, infratuzilma va byudjet kabi omillarni hisobga olish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Moore M., Kearsley G. Distance Education: A Systems View of Online Learning. Wadsworth, 2012.
2. Anderson T. The Theory and Practice of Online Learning. Athabasca University Press, 2011.
3. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. Open Textbook Library, 2019.
4. UNESCO. ICT in Education: A Critical Literature Review and Its Implications., 2018.
5. O‘zbekiston Respublikasi Ta’limni rivojlantirish strategiyasi, 2022–2026.

ISSN 3030-3907